

RADNA REVOLUCIJA (djelj.)

radomir subotić

B E L O U C R N O M

U svetu u kome rumenilo nije bilo već nijansa, u čijem spektru, izgleda, nije bilo mesta za prome, došlo je da pobune: Crno je zatražilo svoje mesto.

Ali, Crno nije boja. Crno — to je stanje. Crnom je rečeno da je samo jedno stanje Belog u spektru trajanja.

U jednom veku koji je hodao koracima razbijenog atoma morao je da se menja i spektar boja. Delom svojim on se menjao i onih dana kada je počinjala velika crnačka era u Studentskom gradu Pariza, gde su dva crnokozaga pregaoca dobovala na tam-tamovima svojih unutrašnjih pejzaža nove ritmove želja i snova, zanevili lepotom Crnog opijeni bolom psihičkih leporizuma belog okeana koji je plakao i odnosio totemu Dobrog duha sa velike reke Nardana.

Tih dana, pre neupne tri dece, dva studenta koji će u našim danima postati bardovi Crnog u spektru Lepog, progovorila su jezikom bunta i budjenja, govorom svetosti o sopstvenom postojanju i pripadajući Crnom, snovljenjem o kolici boja na okruglom predmetu života.

„Polazeći od svetosti da je crno, što implicira odgovornost za sopstvenu sudbinu, istoriju i kulturu, Crnaštvo je samo jednostavno priznavanje te činjenice i ne sadrži ni rasizam, ni negiranje Evrope, ni isključivoć, već naprotiv sadrži bratstvo sa svim ljudima. Postoj, ipak, veća solidarnost među ljudima crne rase; ali ne zbog njihove boje koje već zbog njihove zajedničke kulture, istorije i temperamenta. Tako definisano, Crnaštvo je, za crnog čoveka, sine qua non autentičnosti kreacije u bilo kom domenu.“

Tako je rečeno, tako je rođeno i tako je definisano Crnaštvo — La negritude pokret i stanje duha koje će kroz tri decenije u kulturnoj, političkoj i društvenoj aktivnosti „Crnih“ intelektualaca bivših francuskih (i ne samo francuskih) kolonija, imati značaj parafrenizamsa, svesti o postojanju, svesti o spremnosti za akciju, svesti o nužnosti nemirenja, o nemirovnosti kretanja, o apsurdnosti nipođaštanja, svesti o sopstvenoj svesti, lepoj kao Crno, snažnoj kao Crno, smirenjoj kao Crno, postojanjem u bilo kom domenu.“

Leopold Sedar Senghor, sin Njilane i jedno od dvadesetčetvero dece bogatog Bazila Diogoje iz senegalskog plemena Serera, i Emre Sezer, potomak nekog od crnih robova oduvremenih pre tri veka u utrobi crvotčenih brodova na Martinik, odlučili su te 1934.

godine u Parizu, da počnu veliku eru negritude — a, čije će plodove gledati kao pedesetogodišnjaci i veliki pesnici sveta, prvi kao predsednik republike Senegala, drugi kao profesor na neoslobodenim Antilima i nekrunisani „princ crnog pesnika“.

Njihovo će delo i akcija ostati svojina i misao svih crnih intelektualaca svesnih vrednosti svoga postojanja, i dobice sledbenike koji su svesni „da je dolaskom kolonizatora sunce postalо belо i prinudilo Crnog Orfeja da ode u druga podneblja i da drugim jezikom peva svoju tragediju“.

Da, Crni Orfej. Jer, neće biti ni čudo što je medju sledbenicima renesanse i bunta crnačkog duha bilo najviše pesnika. Zar svaki crni prijatelj ne nosi u velikim očima Želja pesmu dalekih saveža i pregršt ritmova raspevajućih tam-tama radosti? U Africi je sve pesma; i reč, i ritam, i misao, i svest. Otuda su i stegnoće negritude pesnici, oni pesnici koji će pevajući obogatiti svetsku književnost novom svetom (anamizma, totema i magije), koji će udahnuti nove sokove staroj poeziji, pevajući toplo i rezignirano, monotono i stravično, rusilački i dobroćudno, mesnatno i pregalacki — o novoj boji, o Crnom koje za Evropu, koketnu i nečešćiju, mammuru i prepotenu, znači nove kvalitete i svetove. Jer je za evropskog pesnika crno od uvek bilo sinonim bede, bezizlaznosti, tuge i propadanja, besmisla i zla, a sada postaje simbol crne lepote, snage i zamaha u jednom novom kvalitetu snažne prisutnosti i pesničke oduševljenosti jediničnoj crnim postojanju u smislu najlepšem i najklementijem, neopterećenom i razdraganom, u smislu crnačkog.

U takvom jednom jedinstvenom fenomenu kohezije francuskog jezika i crnačkog mišljenja, rodena je poezija negritude koja će formom biti francuska, sastinom afrička, lepotom ljudska.

U toj poeziji Sedar Senghor imaće počasno mesto velikana kome je Francuska osvojila bogatstvom kulture, lepotom jezika, blistavočću misli a Afrika kultom predaka vezala za svoju najlepšu tradiciju i svest o postojanju i pravo na postojanje.

Sengor će uprkos svemu ostati pesnik kolonijalizma.

Pesnik zborog tega što u njegovom plemenu Serere, kao u starijoj Grčkoj, niko nije priznat za dobrog rvača, ako nije i dobar pesnik.

Pesnik antikolonializma jer će njegova pesma biti nadojena iskrenom ljubavlju za crnog čoveka i njegove patnje, pa će ih zato uz tam-tame pevati u dalekim selima na obronima džungle.

Da je Sengor iznverio velike ruzne reci.

Počasno mesto velikana koji će se u najtežim časovima svog „moralnog konkubinata“ sa Francuskom sećati prvih francuskih reči naučenih u misionarskoj školi Otača Svetog Duha, namenjeno

siromasima i kopiladi, meležima i bogataškim sinovima, i sećati se oca Fulgence iz N'Gasobila, bivšeg teleznicara iz metropole koji je pokrenuo prvi voz u Senegalu i za jedan dan ubijao tri slona.

Počasno mesto velikana pesniku kome su prvu poeziju napisana 1927. godine pojeli pacovi i koji će godine 1961. biti kandidat za Nobelovu nagradu, koji će preći u metropolu i provesti tri godine u „Lui le Granu“, liceju povlašćenih (onim istom u kojem je Simo Matavulj nekad vodio sinov crnogorskog glavarja), pa će u toj Francuskoj biti i profesor sve dok 20. juna 1940. godine, kao vojnik druge klase III regimete Kolonijalne poljske, ne padne u nečiće zarobljeništvo i tako postane dvostruki zarobljenik belog zvezda i pregršt ritmova raspevajućih tam-tama radosti?

Afričan Sengor, Mamadu Dia, reka je jednom prilikom da bez ekonomskog oslobođenja od kolonizatora nema ni kulturne dekolonizacije. To ga je koštalo raskida sa starim prijateljem. Nešreća je što je u mnogim mislima Mamadu Die bila i misao o tome kako je ekonomika produkt kulturnog instrumenta. U Africi se, međutim, ta tradicija sačuvala. Otuda i u Sengorovoj poeziji ti sačuvani ritmovi Afrike koja se budi u ponos, ti ritmovi jednostavnosti i snage, neposrednosti i čistote. Otuda i u Sengorovim pesmama napomenе: za velike orgulje (kad je hrišćanin), za koru, balafong, tabalu, kalam, rit... (kad je Afrikanac).

I njegova poezija je takva. U Evropi je izgubljena egipatska hebrejska i grčka tradicija praćenja pesničkog dela nekim žičanim instrumentom. U Africi se, međutim, ta tradicija sačuvala. Otuda i u Sengorovoj poeziji ti sačuvani ritmovi Afrike koja se budi u ponos, ti ritmovi jednostavnosti i snage, neposrednosti i čistote. Otuda i u Sengorovim pesmama napomene: za velike orgulje (kad je hrišćanin), za koru, balafong, tabalu, kalam, rit... (kad je Afrikanac).

Cuvajući tradiciju afričkog instrumenata Sengor će čuvati i njegov ritam.

U Africi će crpiti snagu svoje imaginacije pa će mu

najmiliji motivi biti crno i noc,

lav i baobab jer će u njima tražiti inspiraciju i želju, odmor i snagu. Dajući nove kvalitete sunču i noći, voleći u njima to što su crni, bezeći od tropskog podneva

kao simbola uništaja, Sengor, pesnik francuskog izraza daće tom jeziku koji je i njegov i koji mu je stran, nove lepote, nove sojne i novu značenja.

Ipak, i za Sengora i za Afriku

tam-tam je najveći ritam i instrumenat. Tam-tam je pismo i govor crnog čoveka, on je njegova poezija rečena u nijansama toplih dugoprstih dodira i jauka razapećih kože u noći divlih vatri i zvezda. On je neosvojena Afrika i simbol njenog postojanja i svetlosti postojanja.

A to je ostavljeno vremenu. Zato se u Africi više govorio o onome što je Sengorova poezija čini afričkom. Otuda se s pravom ističe da je Sengorovo „mentalno godišnje doba“ crnaštvo, kao što je Poliner bila jesen.

Iskrešton nalaže da se za pesnika Sengora kaže da on ostaje sa Afrikom i njenom tradicijom kolektivnog doživljaja poezije. On

ostaje i za svih želja i govorne galeačkog Aliune Diopa koji će u časopisu „Présence Africaine“

pružiti utičiste pesnicima negritude i optuživati hrišćansku Evropu što je pod gesmom jednakosti svih i za sve, htela Afriku da poistoveti sa sobom i otme joj pravo da bude svoja u izrazu i želji, u istoriji i budućnosti.

Sengor je ostaо pesnik Africe. Bodjer le, kažu, bio osetljiv na miris. Fernando Pessoa osećao je očima. Crnac sve oko sebe doživljava čulom sluha. On sve znači oko sebe mora da odgovetne, on beži od samoće, jer ga sve u

prirodi goni da deluje zajednički), on je većito u nekom „stanju dijaloga“ pa otuda i ta poezija koju su svi stvorili glasom, pokretom i muzičkim instrumentom, predispinira za ritam.

Sengor je Afrikanac.

I njegova poezija je takva.

U Evropi je izgubljena egipatska hebrejska i grčka tradicija praćenja pesničkog dela nekim žičanim instrumentom. U Africi se, međutim, ta tradicija sačuvala. Otuda i u Sengorovoj poeziji ti sačuvani ritmovi Afrike koja se budi u ponos, ti ritmovi jednostavnosti i snage, neposrednosti i čistote. Otuda i u Sengorovim pesmama napomene: za velike orgulje (kad je hrišćanin), za koru, balafong, tabalu, kalam, rit... (kad je Afrikanac).

To je ostavljeno vremenu. Za

se u Africi više govorio o onome

čini afričkom. Otuda se s pravom

ističe da je Sengorovo „mentalno godišnje doba“ crnaštvo, kao što je

Poliner bila jesen.

Cuvajući tradiciju afričkog instrumenata Sengor će čuvati i njegov ritam.

U Africi će crpiti snagu svoje

imaginacije pa će mu

najmiliji motivi biti crno i noc,

lav i baobab jer će u njima tražiti inspiraciju i želju, odmor i snagu. Dajući nove kvalitete sunču i noći, voleći u njima to što su crni, bezeći od tropskog podneva

kao simbola uništaja, Sengor, pesnik francuskog izraza daće tom jeziku koji je i njegov i koji mu je stran, nove lepote, nove sojne i novu značenja.

Ipak, i za Sengora i za Afriku

tam-tam je najveći ritam i instrumenat. Tam-tam je pismo i govor

crnog čoveka, on je njegova poezija

rečena u nijansama toplih

dugoprstih dodira i jauka razapećih

kože u noći divlih vatri i zvezda.

On je neosvojena Afrika i simbol njenog postojanja i svetlosti postojanja.

Pa otuda u tom tam-tamu treba i gledati neke puteve afričke poezije sad kad putevi kulturne dekolonizacije kreću se

velike raskršnice Nezavisnosti, kada crni pesnik ne govoriti više samo beloj Evropi boreći se protiv njene želje da belo vedeće ostane u crnom, kada Crna Afrika govoriti slobođeno sopstvenim ritmovima (mada nekad stidljivo gledajući u prošlost s nevericom i strahom zbori sveznih sedanja i iškustava s belim u spektaru saznanja).

U tim novim stremljenjima i velikim pesnicima nalaze svoj put. Jedna epoha je umrla, smru teškom i dugotrajnom, radosnom i neminovnom, umrla je krijući u tom činu nestajanja i nastajanja, istinu staru kao uspomenu, istinu rečenu u poslovici plemena Soninke koje je pesnički rezignirano i oduševljeno oduvek govorilo da je „smrt uvek nešto novo“.